

EVROPSKI PARLAMENT

2004

2009

Dokument zasedanja

KONČNO
A6-0212/2007

7.6.2007

POROČILO

o mladoletniškem prestopništvu – vloga žensk, družine in družbe
(2007/2011(INI))

Odbor za pravice žensk in enakost spolov

Poročevalka: Katerina Batzeli

PR_INI

VSEBINA

	Stran
PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....	3
OBRAZLOŽITEV	12
POSTOPEK	12

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o mladoletniškem prestopništvu – vloga žensk, družine in družbe
(2007/2011(INI))

Evropski parlament,

- ob upoštevanju Konvencije Združenih narodov z dne 20. novembra 1989 o otrokovih pravicah, zlasti členov 37 in 40,
- ob upoštevanju standardnih minimalnih pravil Združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinška pravila) iz leta 1985, ki so bila sprejeta z resolucijo Generalne skupščine št. 40/33 dne 29. novembra 1985,
- ob upoštevanju smernic Združenih narodov za preprečevanje mladoletniškega prestopništva (rijadske smernice) iz leta 1990, ki so bile sprejete z resolucijo Generalne skupščine št. 45/112 z dne 14. decembra 1990,
- ob upoštevanju pravil Združenih narodov za zaščito mladoletnih prestopnikov, ki jim je bila odvzeta prostost, ki jih je Generalna skupščina sprejela z resolucijo št. 45/113 z dne 14. decembra 1990,
- ob upoštevanju evropske konvencije Sveta Evrope o uveljavljanju pravic otrok z dne 25. januarja 1996, zlasti člena 1 in členov 3 do 9,
- ob upoštevanju priporočil Ministrskega odbora Sveta Evrope državam članicam z dne 24. septembra 2003 o novih načinih spopadanja z mladoletniškim prestopništvom in vlogi kazenskega pravosodja za mladoletnike (Rec(2003)20),
- ob upoštevanju priporočila ministrskega odbora Sveta Evrope z dne 17. septembra 1987 o odzivu družbe na mladoletniško prestopništvo (Rec(87)20),
- ob upoštevanju priporočila ministrskega odbora Sveta Evrope z dne 18. aprila 1988 o odzivu družbe na mladoletniško prestopništvo v družinah priseljencev (Rec(88)6),
- ob upoštevanju Pogodbe o Evropski uniji, zlasti člena 6 in določb naslova VI o policijskem in pravosodnem sodelovanju v kazenskih zadevah,
- ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, predvsem naslova XI o socialni politiki, izobraževanju, poklicnemu usposabljanju in mladini, še zlasti člena 137,
- ob upoštevanju okvirnega programa policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah (AGIS), ki je prenehal veljati 31. decembra 2006, in Uredbe Sveta št. 168/2007 z dne 15. februarja 2007 o ustanovitvi Agencije Evropske unije za temeljne pravice,
- ob upoštevanju svojega stališča z dne 30. novembra 2006 o predlogu Sklepa Sveta o pooblastitvi Agencije Evropske unije za temeljne pravice za izvajanje dejavnosti na

področjih iz naslova VI Pogodbe o Evropski uniji¹

- ob upoštevanju skupnega stališča Sveta z dne 5. marca 2007 z namenom sprejetja Sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi posebnega programa za preprečevanje nasilja nad otroki, mladimi in ženskami in boj proti njemu ter za zaščito žrtev in ogroženih skupin za obdobje 2007-2013 (program Daphne III) v okviru splošnega programa "Temeljne pravice in pravosodje",
  - ob upoštevanju sporočila Komisije z naslovom "Strategiji EU o otrokovih pravicah naproti" (KOM(2006)0367),
  - ob upoštevanju svoje resolucije z dne 8. julija 1992 o Evropski listini otrokovih pravic, zlasti odstavkov 8.22 in 8.23,
  - ob upoštevanju Sklepa Sveta 2001/427/PNZ z dne 28. maja 2001 o ustanovitvi evropske mreže za preprečevanje kriminala,
  - ob upoštevanju mnenja Evropskega socialno-ekonomskega odbora z dne 15. marca 2006 z naslovom "Preprečevanje mladoletniškega prestopništva, načini obravnavanja mladoletniškega prestopništva in vloga pravnega varstva mladoletnih oseb v Evropski uniji"²,
  - ob upoštevanju sklepov konference, ki je bila v Glasgowu od 5. do 7. septembra 2006 v času predsedovanja Združenega kraljestva na temo "Mladi in kriminal: evropska perspektiva",
  - ob upoštevanju zadnjih letnih poročil Evropskega centra za spremljanje drog in odvisnosti,
  - ob upoštevanju člena 45 svojega poslovnika,
  - ob upoštevanju poročila Odbora za pravice žensk in enakost spolov (A6-0212/2007),
- A. ker je mladoletniško prestopništvo že izhodiščno bolj tvegano od prestopkov odraslih, saj vpliva na posebej ranljiv del populacije v fazi oblikovanja osebnosti, zaradi njega pa so mladoletniki že zgodaj izpostavljeni tveganju za socialno izključenost,
- B. ker nacionalne, evropske in mednarodne raziskave kažejo, da se je mladoletniško prestopništvo v zadnjih dveh desetletjih alarmantno povečalo,
- C. ker je mladoletniško prestopništvo zaskrbljujoče zaradi razširjenosti, ki je danes posledica vedno nižje starosti prestopnikov ob prvem dejanju, dviga števila dejanj, ki jih zagrešijo otroci, mlajši od 13 let, in dejstva, da se v njihovi prekrških kaže vedno večja krutost,
- D. ker način zbiranja in predstavitve statističnih podatkov o mladoletniškem prestopništvu trenutno ne ustreza dejanskim potrebam niti razmeram, zaradi česar je še toliko bolj nujno pridobiti zanesljive nacionalne statistične podatke,
- E. ker je težavno brezpogojno kategorizirati vzroke, zaradi katerih se mladoletniki začnejo

---

¹ Sprejeta besedila s tem datumom, P6_TA(2006)0510.

² UL C 110, 9.5.2006, str. 75.

obnašati prestopniško, saj pot, ki privede do socialno deviantnega vedenja in na koncu do prestopništva, v vsakem posameznem primeru zaznamujejo posamezne in specifične okoliščine vsakega od mladostnikov ter bistvenim osem razvoja posameznega otroka in mladostnika, kot so družina, šola, prijatelji, hkrati pa ta razvoj poteka v širšem kontekstu njegovega socio-ekonomskega okolja,

- F. ker so glavni dejavniki, ki povzročajo mladoletniško prestopništvo, odsotnost opornih točk, slaba komunikacija in neustrezni družinski modeli zaradi pogoste odsotnosti staršev, psihopatološke težave, povezane s fizično in spolno zlorabo s strani posameznikov v družinskem okolju, neuspeh izobraževalnih sistemov pri posredovanju družbenih vrednot ter revščina, nezaposlenost, socialna izključenost in rasizem, k njemu pa pomembno prispevajo tudi močno nagnjenje k posnemanju, ki ga mladi razvijejo v fazi oblikovanja osebnosti, osebnostne motnje, povezane z uživanjem alkohola in mamil ter prikazovanje modelov nespametnega, pretiranega in neizzvanega nasilja v množičnih medijih,
- G. ker deviantno vedenje pri mladih ne izvira vedno iz družinskega okolja,
- H. ker povečana raba marihuane in drugih drog in/ali alkohola pri mladostnikih sovpada s porastom mladoletniškega prestopništva,
- I. ker so priseljenci, zlasti mladoletni, mnogo bolj izpostavljeni družbenemu nadzoru, zaradi česar se zdi, da je mladoletniško prestopništvo bolj kot na splošno v družbi razširjeno med priseljenci, kar ni samo napačno, ampak družbeno nevarno mišljenje,
- J. ker mladoletniške tolpe in vedno več nasilja v šolskem okolju predstavljajo dve "sodobni" obliki mladoletniškega prestopništva; ta pojava sta posebej razširjena v nekaterih državah članicah, njuno preučevanje in morebitni način odpravljanja pa sta zapletena,
- K. ker so zaradi obsega pojavov, kot so mladoletniške tolpe, nekatere države članice zaostriale ukrepe kazenskega prava za mladoletnike in ponovno začele uporabljati tradicionalne zaporne kazni v kazenskih zavodih,
- L. ker so v nekaterih državah članicah soseske in celo šolska dvorišča, med njimi tista, v socialno bolj ugodnih soseskah, postali področja brezvladja (preprodajanje drog, nasilje, včasih tudi s hladnim orožjem, različna izsiljevanja in nevarne igre, kot je *happy slapping* (pretepanje za zabavo), objavljane nasilnih prizorov, posnetih z mobilnimi telefoni, na spletnih straneh),
- M. ker že nekaj let spremljamo postopno reformo kazenskega prava za mladoletnike, ki bi morala biti osredotočena na prevzgojnih ukrepih ter resocializaciji in terapiji, ne pa samo na zapornih kaznih, ki naj bi bile, če so reš potrebne, uporabljene kot zadnja možnost; ker je treba kljub temu poudariti, da je izvajanje teh ukrepov v praksi vseeno pogosto ovirano zaradi pomanjkanja ustreznih, modernih namestitvenih centrov in posebej usposobljenih specialistov ter zaradi omejene družbene vpletenosti in financiranja,
- N. ker se dejanja in vedenje mladoletnikov v nacionalnih zakonodajah običajno kaznuje, čeprav pri odraslih niso kazniva, kar krepi kazenskih in družben nadzor v škodo mladoletnikov, s tem pa se prav tako pretirano kaznuje revščino, socialno izključenost in težavne okoliščine pri socialnem vključevanju mladih,
- O. ker poplava prizorov skrajnega nasilja in razširjanje pornografskega materiala preko

avdiovizualnih komunikacijskih sredstev, kot so igre, televizija in internet, pa tudi izkoriščanje podobe mladoletnih prestopnikov in žrtev s strani medijev, pogosto meji na kršitve temeljnih pravic otrok in prispeva k banaliziranju nasilja,

- P. ker je bila v okviru evropske mreže za preprečevanje kriminala, nastale leta 2001, ustanovljena posebna delovna skupina za boj proti mladoletniškemu prestopništvu, ki je začela pripravljati poglobljeno primerjalno študijo v 27 državah članicah, ki bo podlaga za razvoj prihodnje politike EU na tem področju,
1. poudarja, da se je proti mladostniškemu prestopništvu mogoče boriti le s sprejetjem celostne strategije na nacionalni in evropski ravni, v kateri bodo združena tri glavna načela: preprečevanje, ukrepi za resocializacijo vseh mladih in ukrepi zakonodajne obravnave;

Politika na nacionalni ravni

2. poudarja, da je bistvenega pomena, da vse udeležene strani v družbi neposredno sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju celostne nacionalne strategije, med njimi država kot osrednji upravljavec, pristojne osebe regionalnih in lokalnih organov, šolske skupnosti, družina, nevladne organizacije, zlasti tiste, ki se ukvarjajo z mladimi, civilna družba in vsak posameznik; se mu zdi bistveno imeti na voljo ustrezna finančna sredstva za učinkovito izvajanje ukrepov za odločen boj proti mladoletniškemu prestopništvu;
3. vztraja, da je za boju proti ozadju mladoletniškega prestopništva potrebna celostna in učinkovita politika na področju šolanja, družbenem področju, v družini in izobraževanju, ki naj prispeva k posredovanju družbenih in državljskih vrednot ter zgodnji socializaciji mladih; meni, da je med drugim potrebno opredeliti politiko, temelječo na boljši gospodarski in socialni koheziji, z namenom odpravljanja socialnih razlik ter boja proti socialni izključenosti in revščini, s posebnim poudarkom na revščini otrok;
4. meni, da se je treba preprečevanja mladoletniškega prestopništva lotiti na treh temeljnih področjih: primarno preprečevanje, ki je usmerjeno na vse državljane, sekundarno preprečevanje, usmerjeno na občasne manjše ali potencialne prestopnike, in terciarno preprečevanje, ki je usmerjeno na mladoletnike, ki vztrajajo pri prestopniškem vedenju in katerega namen je tako vedenje preprečiti;
5. meni, da je treba vzpostaviti sklop omejitev in ukrepov v praksi, ki jih morajo družine, izobraževalci in družba prenesti na mlade od čim bolj zgodnje starosti;
6. meni, da preprečevanje mladoletniškega prestopništva zahteva tudi javne politike na drugih področjih, vključno s stanovanjsko politiko, zaposlovanjem, poklicnim usposabljanjem, prostim časom in izmenjavami med mladimi;
7. želi spomniti, da morajo družine, šole in družba na splošno sodelovati v boju proti vedno bolj razširjenemu pojavu nasilja mladih;
8. želi pritegniti pozornost držav članic na specifično vlogo družine v vsaki fazi boja proti mladoletniškemu prestopništvu ter jih poziva, naj staršem nudijo ustrezno pomoč;
9. vzpodbuja države članice, naj v svojih nacionalnih politikah predvidijo možnost enoletnega starševskega dopusta ter tako omogočijo tistim družinam, ki to želijo, da na

prvo mesto postavijo zgodnjo vzgojo otrok, ki je bistvenega pomena za njihov čustven razvoj;

10. poziva države članice, naj nudijo posebno pomoč družinam, ki se soočajo z ekonomskimi in socialnimi težavami; poudarja, da sprejetje ukrepov za zagotovitev izpolnjevanja osnovnih potreb glede stanovanja in prehrane, zagotavljanje dostopa za vse družinske člane, najprej pa za otroke, do temeljnega izobraževanje in zdravstvene oskrbe, prav tako kot ukrepi za enakopraven dostop vseh družinskih članov do trga dela ter do družbenega, gospodarskega in političnega življenja, prispevajo k zagotavljanju zdravega in pravičnega družinskega okolja za razvoj in prvotno socializacijo otrok;
11. poziva države članice, naj zagotovijo potrebne vire za razširitev učinkovite pomoči na področju psihološkega in socialnega svetovanja, kamor spadajo kontaktne točke za družine, ki imajo težave s prestopništvom mladoletnikov;
12. poudarja posebno vlogo šole in šolske skupnosti pri oblikovanju osebnosti otrok in mladostnikov; poudarja dve bistveni značilnosti današnjih šol, ki sta kulturna raznolikost in večanje razlik med socialnimi razredi, kar lahko, če v izobraževalnem sistemu niso vzpostavljene strukture za posredovanje, podporo in približevanje učencem, privede do nasilja v šoli in sovražnega okolja med nasilnimi učenci, ki nastopajo v vlogi rablja, in učenci žrtvami;
13. zato poziva države članice, naj na šolske organe naslovijo smernice za moderno reševanje konfliktov v šolskem okolju s pomočjo mediacije, v kateri sodelujejo učenci, starši, učitelji in pristojne službe lokalnih organov;
14. meni, da je nujno treba zagotoviti ustrezno usposabljanje za učitelje, da bi znali heterogeno voditi razred, uporabljati pedagoški pristop brez moraliziranja, vendar sposoben preprečevanja in temelječ na solidarnosti, ter da bi znali preprečiti zaznamovanje in odrivanje na rob tako mladoletnih prestopnikov kot njihovih vrstnikov žrtev;
15. poleg tega poziva države članice, naj v politiko na področju izobraževanja vključijo nudenje psihološke pomoči in svetovanje, posebej namenjeno otrokom s težavami pri socializaciji, naj omogočijo nudenja zdravniške oskrbe v vsaki šolski ustanovi, imenujejo socialnega delavca za omejeno število šolskih ustanov, sociologa-kriminologa, pedopsihiatra in strokovnjakov za otroško prestopništvo, naj zagotovijo strog nadzor nad uživanjem alkohola in zlorabo mamil s strani učencev, se borijo proti vsakršni obliki diskriminacije v šolski skupnosti, imenujejo mediatorja, ki bo skrbel za stike med šolo in skupnostjo ter sodelovanje med različnimi šolskimi skupnostmi pri oblikovanju in izvajanju programov proti nasilju;
16. poziva države članice in pristojne regulativne organe za nacionalne in regionalne načrte, naj zagotovijo strogo spoštovanje zakonodaje Skupnosti in nacionalne zakonodaje na področju opozarjanja na vsebino televizijskih oddaj in drugih programov, ki bi lahko vsebovali izredno nasilne prizore ali ki niso primerne za mladoletnike; poleg tega poziva države članice, naj skupaj s pristojnimi osebami medijev sprejmejo "načrt" za zaščito pravic otrok, še zlasti mladoletnih prestopnikov, tako da prepovedo predvajanje prizore skrajnega nasilja v določenem delu dneva in da ne razkrivajo identitete mladoletnikov, vpletenih v prestopniška dejanja;

17. priporoča državam članicam, naj okrepijo vlogo in kvalitativno presojo centrov za mlade, ki veljajo za prostor izmenjav mladih ter poudarja, da vključitev mladoletnih prestopnikov v te centre prispeva k njihovi socializaciji in krepi njihov občutek pripadnosti normalni družbeni skupini;
18. poudarja, da imajo lahko mediji odločilno vlogo pri preprečevanju mladoletniškega prestopništva, tako da sprejmejo pobude za obveščanje in osveščanje javnosti, predvajajo visokokakovostne oddaje, ki ovrednotijo pozitiven prispevek mladih v družbi, hkrati pa naj nadzorujejo predvajanje nasilnih in pornografskih prizorov in prikazovanje uživanja drog; to naj storijo na podlagi sporazumov, ki so del "načrtov" za zaščito pravic otrok;
19. poziva države članice, naj posodobijo sodne in zakonodajne ukrepe obravnavanja mladoletniškega kriminala v smislu dekriminalizacije, depenalizacije, obravnavanja izven sodnega sistema in deinstitucionalizacije; zato priporoča minimaliziranje ukrepov, ki vključujejo odvzem prostosti in popolno ali delno zaprtje zadevnega mladoletnika, nadomestijo pa naj jih ukrepi pedagoškega značaja, ki bi bili prosto na razpolago nacionalnim sodnikom: ponudba za delo v korist javnosti, resocializacija in mediacija z žrtvami, tečajji poklicnega usposabljanja in vedenja, posebna usposabljanja za odvisnike od drog ali alkohola;
20. poziva države članice, naj sprejmejo nove inovativne ukrepe pravosodnega odziva, kot so neposredno sodelovanje staršev in mentorjev mladoletnika v kazenskem postopku, od faze sodne obravnave do izvajanja ukrepov prevzgoje in intenzivne psihološke pomoči, izbira skrbniške družine, ki je, če je potrebno, zadolžena za izobraževanje mladoletnika in pomoč pri svetovanju in obveščanju, staršev, učiteljev in učencev, v primeru nasilnega vedenja mladoletnikov v šolskem okolju;
21. želi spomniti, da morata na področju mladoletniškega prestopništva potek in trajanje sodnega postopka ter izbiro sprejetih ukrepov in njihovo posledično izvajanje usmerjati višji interes otroka in spoštovanje postopkovnega prava; zato poudarja, da naj bo odvzem prostosti le zadnje možno sredstvo in naj se izvede v centrih, prilagojenih mladoletnim prestopnikom;
22. poziva države članice, naj znotraj celostnega pristopa k mladoletniškemu prestopništvu predvidijo posebna in avtonomna proračunska sredstva za sprejem ukrepov za preprečevanje le-tega, za povečanje sredstev za programe ponovne socialne in poklicne vključitve mladih ter več sredstev za ponovno oceno in posodobitev namestitvenih centrov za mladoletne prestopnike na osrednji in regionalni ravni, pa tudi sredstev za specializirano usposabljanje in vseživljenjsko usposabljanje vseh strokovnjakov in pristojnih oseb;

Za evropsko strategijo

23. priporoča državam članicam, naj ob sodelovanju s Komisijo nemudoma izoblikujejo in sprejmejo nekatere minimalne standarde in vodilna načela glede mladoletniškega prestopništva, skupna vsem državam članicam in osredotočena na tri osnovne stebre preprečevanje, resocializacijo in zakonodajno obravnavo, ter na sodne ali izvensodne ukrepe, na podlagi načel, ki so bila mednarodno vzpostavljena s pekinškimi pravili in rijadskimi smernicami ter drugimi mednarodnimi konvencijami s tega področja;
24. vztraja pri tem, da bi moral biti osnovni cilj skupnega evropskega pristopa opredelitev

modelov posredovanja v primerih mladoletniškega prestopništva in njegove obravnave, zaporne kazni pa bi morale biti zadnji izhod in se uporabiti le takrat, ko je to res nujno;

25. meni, da sta vključitev in udeležba mladih pri vseh vprašanjih in odločitvah, ki jih zadevajo, nujni za opredelitev skupnih rešitev, ki bodo prinesle uspeh; meni, da je treba zaradi tega v fazi posredovanja izvedencev sodišč za otroke poskrbeti, da ne bodo imeli izkušenj zgolj na področju izobraževanja mladih, ampak bodo osveščeni glede problematike nasilja in mladih;
26. poziva Komisijo, naj opredeli specifična merila za vse države članice za zbiranje nacionalnih statistik, da bi zagotovili njihovo primerljivost in posledično uporabnost v času načrtovanja ukrepov na evropski ravni; poziva države članice, naj dejavno sodelujejo pri delu Komisije, tako da spodbujajo in zbirajo podatke pristojnih nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov, združenj, nevladnih organizacij in drugih organizacij civilne družbe s tega področja;
27. poziva Komisijo ter nacionalne in lokalne organe držav članic, naj se zgledujejo po primerih najboljše prakse iz držav Unije, ki uspejo mobilizirati celotno družbo ter ki vsebujejo pozitivne ukrepe in posredovanja združenj staršev učencev in nevladnih organizacij v šolah in stanovanjskih četrtih; prav tako naj naredijo povzetek izkušenj v posameznih državah članicah glede sporazumov o sodelovanju med policijskimi organi, šolskimi ustanovami, lokalnimi organi, mladinskimi organizacijami in socialnimi službami na lokalni ravni, pri čemer naj upoštevajo pravilo skupne tajnosti, ter naj se seznanijo z nacionalnimi strategijami in programi pomoči mladim; poziva države članice, naj se učijo iz primerov najboljših praks druga druge in se tako borijo proti zaskrbljujočemu širjenju uživanja drog med mladoletniki in s tem povezanega prestopništva, tako kot tudi iz najboljših rešitev, uporabljenih v primeru težav z uživanjem, zlasti glede zdravniške oskrbe;
28. pozdravlja nacionalne pobude, ki vsebujejo pozitivne ukrepe za vključevanje s pomočjo "izvenšolskih animatorjev", kakršni v nekaterih regijah, kot je španska Rioja, že delujejo;
29. poziva Komisijo in države članice, naj za začetek zberejo obstoječa sredstva in evropske programe in vanje vključijo ukrepe za boj proti mladoletniškemu prestopništvu in njegovo preprečevanje, ter naj poskrbijo na normalno resocializacijo prestopnikov in njihovih žrtev; zato želi opozoriti na:
  - poseben program "Preprečevanje in boj proti kriminalu" za obdobje 2007-2013, ki temelji na preprečevanju kriminala in zaščiti žrtev,
  - poseben program "Kazensko pravosodje" za obdobje 2007-2013, namenjen pravosodnemu sodelovanju na področju kazenskega prava na podlagi vzajemnega priznavanja in zaupanja, s krepitvijo stikov in izmenjavo podatkov med pristojnimi nacionalnimi organi,
  - program DAPHNE III za boj proti nasilju nad otroki in mladimi,
  - program "Mladi v akciji" za obdobje 2007-2013, katerega glavna naloga je pomoč mladim z omejenimi možnostmi ali iz okolja z omejenimi možnostmi;
  - dejavnosti evropskega socialnega sklada Equal za krepitev socialnega vključevanja in boj proti diskriminaciji ter olajšanje dostopa do trga dela za osebe z omejenimi možnostmi,

- program pobude Urbacht, ki ga podpira Unija in ki temelji na izmenjavi najboljših praks med evropskimi mesti z vidika za evropske državljane bolj trajnostnega okolja, ki vključuje ukrepe za oblikovanje bolj varnega urbanega okolja za mlade ter ukrepe za socialno vključevanje mladih z omejenimi možnostmi, ki temelji na njihovi socializaciji in udeležbi;
  - programe meddržavnih pobud, kot je *Let bind safe net for children and youth at risk* (Gradimo varnostno mrežo za izpostavljene otroke in mlade), ki temeljijo na sprejemanju ukrepov v korist ogroženih ali socialno izključenih otrok in mladih; v teh programih lahko in morajo sodelovati partnerji iz čim večjega števila držav;
  - evropska telefonska linija za izginule otroke, med katerimi so tudi žrtve mladoletniškega prestopništva;
30. izpostavlja dejstvo, da je eden od sestavnih delov boja proti mladoletniškemu prestopništvu oblikovanje komunikacijske politike, ki omogoča osveščanje javnosti o tej problematiki, izkoreninjenje nasilja v medijih in podpora tistim avdiovizualnim medijem, katerih programih niso izključno osredotočeni na nasilne vsebine; posledično poziva, naj se določi evropske standarde za omejevanje predvajanja nasilja, tako v avdiovizualnih medijih kot v tisku;
31. opozarja, da direktiva 89/552/ES, imenovana "Televizija brez meja¹" natančno omejuje predvajanje nasilnih podob in bolj na splošno podob, ki so odsvetovane za vzgojo otrok, kar je ustrezen ukrep za preprečevanje nasilja mladoletnikov do vrstnikov; poziva Komisijo, naj sprejme dodatne ukrepe te vrste in razširi to dolžnost na sektor mobilne telefonije in internet, katerih dejavnosti morajo postati temeljne prednostne politične naloge v okviru prej omenjenega sporočila Komisije o pravicah otrok;
32. pozdravlja pričetek veljave evropskega okvirja samoregulacije evropskih podjetij za varnejšo rabo mobilnih telefonov s strani mladostnikov in otrok ter poudarja, da mora Komisija glede obveščanja in osveščanja o varni rabi interneta in mobilnih telefonov podati konkretne predloge in zaveze na evropski ravni;
33. poziva Komisijo, naj nemudoma ustanovi evropsko opazovalnico za mladoletniško prestopništvo, katere naloga bo zbiranje in primerjalna analiza statističnih podatkov iz vseh držav članic, širjenje izkušenj in pravih praks, načrtovanje in spodbujanje inovativnih pobud in programov na mednarodni ravni, medregijski ravni ali na ravni Skupnosti, svetovanje, priprava seminarjev z udeležbo nacionalnih organov ter priprava tehničnega in znanstvenega sodelovanja glede usposabljanja osebja in izmenjav strokovnjakov; poudarja, da je učinkovito delovanje te evropske opazovalnice odvisno od učinkovite aktivacije in delovanja nacionalnih opazovalnic z enakimi pristojnostmi;
34. poziva Komisijo, naj vzpodbuja vzpostavitev zelene evropske številke za otroke in mladostnike v težavah, saj takšne telefonske linije lahko občutno prispevajo k preprečevanju mladoletniškega prestopništva;
35. poziva Komisijo, naj po izvedbi potrebnih študij na evropski ravni predlaga celosten okvirni program Skupnosti s preventivnimi ukrepi, podporo pobudam nevladnih organizacij in nadsacionalnemu sodelovanju ter financiranjem pilotskih programov na

---

¹ UL 298, 17.10.1989, str. 23.

regionalni in lokalni ravni, ki bo temeljil na najboljših nacionalnih praksah in s katerimi se bo poskušalo te prakse širiti po Evropi, program pa bo pokrival tudi zahteve po usposabljanju in infrastrukturi na socialnem in pedagoškem področju;

36. poudarja, da bi morala Skupnost nemudoma ukrepati v dveh glavnih smereh:

- financiranje preventivnih ukrepov v okviru obstoječih programov Skupnosti ter oblikovanje nove proračunske postavke za integrirane ukrepe in mreže za boj proti mladoletniškemu prestopništvu,
- objava študije in nato sporočila Komisije o razsežnostih pojava v Evropi ter ustrezna priprava preko mreže nacionalnih strokovnjakov osnutka celostnega okvirnega programa za boj proti mladoletniškemu prestopništvu;

37. poziva Komisijo, naj v tem kontekstu pripravi program in sofinancirane ukrepe, ki:

- naj upošteva najboljše prakse in zlasti oblike sodelovanja med zasebnimi in javnimi telesi,
  - naj meri in analizira morebitne dolgoročno učinkovitost nedavno razvitih sistemov obravnave mladoletnih prestopnikov, na primer povračilne pravice,
  - vključuje naj izmenjavo najboljših praks na mednarodni, nacionalni in lokalni ravni, ob upoštevanju izredno pozitivnih izkušenj programa Daphne proti nasilju, ki lahko služijo kot primer dobre prakse za številne učinkovite projekte boja proti nasilju,
  - zagotavlja naj, da se te službe in prakse osredotočijo na zaščito pravic otrok in mladostnikov ter na nudenje ustrezne pomoči staršem,
  - vzpostavi naj evropski model zaščite mladih, katerega glavni cilj ne bo izvajanje kazni, ampak bo v osnovi temeljil na socialnem predvidevanju in izobraževanju mladih ter širjenju vrednot spoštovanja in enakosti, pa tudi pravic in dolžnosti vseh,
  - vključuje naj oblikovanje programov izobraževanja in poklicnega usposabljanja z namenom njihove ponovne vključitve v družbo in zagotovi dejansko enakopravne možnosti preko vseživljenjskega učenja za vse; vključuje naj tudi usposabljanje, ki je učinkovito takoj in za vse, ter dosega barcelonske cilje, ki so predpogoj za učinkovito preprečevanje nasilja; podpira naj že obstoječe pobude, ki jih v tem kontekstu izvajajo mladinske organizacije;
  - vsebuje naj pripravo usklajenega programa kontinuiranega usposabljanja nacionalnih varuhov človekovih pravic, policistov in zaposlenih v sodstvu, pristojnih nacionalnih organov in nadzornih teles,
  - poveže naj pristojne službe lokalnih in regionalnih skupnosti, mladinske organizacije in šolske skupnosti;
38. priporoča Komisiji, naj pri pripravi evropske opazovalnice mladoletniškega prestopništva in z njo povezanega okvirnega programa nemudoma predlaga naslednje ukrepe za spodbujanje pridobivanja in širjenja izkušenj in znanja:
- podatki o rezultatih nacionalnih politik naj se preučijo skupaj in posredujejo drugim,

- organizirajo naj se konference in forumi z udeležbo nacionalnih strokovnjakov,
- spodbuja naj se komuniciranje in obveščanje med pristojnimi organi in družbenimi akterji preko svetovnega spleta ter oblikovanje spletne strani, namenjene tem vprašanjem,
  - ustanovi naj se mednarodni center odličnosti;

0

0

0

39. naroči svojemu predsedniku, naj to resolucijo posreduje Svetu, Komisiji, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij.

OBRAZLOŽITEV

V večjem delu evropske družbe je trenutno zelo razširjeno mnenje, da je mladoletniškega prestopništva vedno več in predstavlja vse večjo nevarnost, kar tudi potrjujejo nacionalne statistike ter mednarodne raziskave in študije.

Etiološki pristop k sodobnemu mladostniškemu prestopništvu

Izjemno težko je ugotoviti natančne vzroke prestopništva pri mladostnikih. Razlog za to je, da se dejanja mladostnikov zgodijo znotraj zapletenega procesa socializacije in družbenega nadzora. Kljub temu je mogoče postaviti dve trditvi. Prvič, ne drži, da je mladoletniško prestopništvo "družbena bolezen" niti da so za vedenje mladoletnih prestopnikov krive telesne in duševne motnje ali motnje inteligentnosti. Drugič, da bi analizirali vedenje mladostnikov, prestopnikov ali tistih, ki to niso, moramo preučiti okolje, v katerem se razvijajo, družino, šolo, prijatelje in socialno okolje.

Za vsak vzrok in dejavnik prestopništva pri mladostnikih najdemo povezave s temi referenčnimi točkami. Vendar je pri odkrivanju dejanskih vzrokov potrebna previdnost. Na primer, ni nujno, da k prestopništvu vodi pogosta fizična odsotnost staršev ali odraščanje v družinah samohranilcev, ampak so zanj krivi osnovna nesposobnosti staršev, da skrbijo za svoje otroke, ter nezdravi in slabi odnosi zaradi finančnih, socialnih in/ali medosebnih težav med starši in otroki ali med obema staršema. Kriv ni neuspeh posameznih učencev, ampak nezmožnost šolskega sistema, da preseže njihovo zaznamovanost in odrinjenost na rob. Konec koncev k prestopništvu ne vodi identiteta priseljencev, ampak njihova družbena odrinjenost na rob.

Še zlasti v današnjih časih mladostniki, ki jih zunanji dejavniki, kot so mediji, tehnologija in predvsem internet, izstrelijo v svet odraslih, pogosto agresivno odzovejo na ta vdor v njihova življenja.

Modeli obravnavanja mladoletniškega prestopništva

Splošno gledano je pri obravnavanju prestopništva in njegovem družbeni nadzor prišlo do pomembnega razvoja. Začelo se je z modelom zaščite, v katerem so odrasli v vsakem primeru posebej odločili, kakšne pravice ima mladoletni prestopnik in kako bi njegovo vedenje "izboljšali". Nato se je razvil model odgovornosti, v katerem so mladoletnikom že izhodiščno priznane pravice, cilj ukrepov za boj proti prestopništvu pa je "vzgoja preko odgovornosti". S trenutno uporabljanim pristopom se želi v model odgovornosti vključiti povračilno pravico, ki v proces vključuje žrtve, njegov namen pa je poravnava škode.

Pri obravnavi mladoletniškega prestopništva pa obstaja še en ključen vidik. Mladostniki so na splošno sovražno naravnani do uradnega sistema družbenega nadzora, kateremu so bolj izpostavljeni zaradi nepopolnega razvoja osebnosti, starosti in omejenih finančnih sredstev. Hkrati je kazenski sistem posebej strog z mladimi, saj kot prestopništvo obravnava vsak upor mladostnikov proti družbi, ki ga podpihujejo revščina, socialna izključenost, četudi tak upor ni kazniv. Odrasle se obravnava drugače. Poleg tega se s prestopništvom neupravičeno enači predhodna dejanja ali zgolj tveganje za prestopništvo (npr. zapuščanje doma in prizadevanje za samostojnost).

Zakonodaja in ukrepi za obravnavanje mladoletniškega prestopništva bi morali biti liberalni ter odsevati največje možno razumevanje in strpnost do mladostnikov in njihovih težav, ne da

bi jih označili za družbeno patološke ali da bi vsak poskus samouveljavitve razglasili za prestopništvo.

Z modernimi pristopi obravnave bi morali storiti še en korak naprej in postopoma nadomestiti zaporne kazni z alternativami (deinstitucionalizacija in obravnavanje izven sistema sodstva) ter se preusmeriti k dekriminalizaciji in depenalizaciji mladoletniških dejanj. Za to je potrebno v večini primerov ukiniti kazni in hkrati okrepiti organizacije, ki skrbijo za socializacijo, ter sprejeti resnično preventivne ukrepe.

Moralnih in vedenjskih standardov se ne spreminja z zakoni in kaznimi, ampak s "svobodnim" izobraževanjem mladih in čim širšim sodelovanjem družbe, ki bo okrepilo zaupanje med generacijami, družino, šolsko skupnost, državo, soosesko, prijateljstva in družbo kot celoto.

Tri stebri: preprečevanje, resocializacija in ukrepi zakonodajne obravnave

a. Mehanizmi preprečevanja

Preprečevanje bi moralo biti primaren in glavni del strategije boja proti mladoletniškemu prestopništvu. V preteklosti je imela prednost represija, kaznovanje pa je še danes najbolj poudarjeno, saj je politika preprečevanja dolgoročna (njeni rezultati niso vidni takoj, torej vlade in politiki od njih nimajo takojšnjih političnih koristi), predvsem pa je draga.

Pravočasno posredovanje socialne države za pomoč družinam in mladostnikom še pred pojavom prestopniškega vedenja očitno velja za dražje kot kazenski ali civilni pregon, sploh če je za strategijo preprečevanja potrebno delovanje na različnih področjih, kar poziva k skupni odgovornosti ter neposredni in posredni družbeni udeležbi vpletenih organizacij. V zvezi s tem bi bil velik dosežek za družbo in državo tako na nacionalni ravni kot ravni Skupnosti, če bi sprejeli kodeks družbenega preprečevanja in solidarnosti za mladostnike (storilce in žrtve), ki bi bil ločen od kazenskopravnega sistema.

b. Mehanizmi resocializacije

Čeprav se študije trenutno osredotočajo na načine, na katere se prestopništvo začne in vzroke zanj, je izredno pomembno poskrbeti tudi za pot stran od njega.

Kot rečeno, je kazenski postopek (tudi v izobraževalni obliki) v najboljšem primeru neustrezen ter v najslabšem primeru neprimeren za resocializacijo in neovirano vključitev mladoletnih prestopnikov v družinsko socialno okolje, šolo ali okolje, ki so ga s svojim vedenjem poskušali zavrniti.

Ponovno vzpostavitev zaupanja mladostnikov v njihovem neposrednem in širšem družbenem okolju in občutek pripadnosti temu okolju sta najpomembnejša pot stran od prestopništva. Vendar tega ni mogoče doseči s kaznimi, ampak vključevanjem mladostnikov v vidike in dejavnosti v družbenem okolju, zagotavljanjem njihove izobrazbe, neoviranim vključevanjem na trg dela, ščitenjem njihove pravice do izražanja in dejavnim sodelovanjem pri odločanju na lokalni in nacionalni ravni, omogočanjem ustvarjalnega izražanja in rekreacije.

c. Ukrepi zakonodajne obravnave

Našteli smo že štiri najprimernejše zakonodajne ukrepe, ki so:

- dekriminalizacija: to je kazenska deklasifikacija dejanj, ki so predprestopniška ali manjši prekrški,
- depenalizacija: odprava kazni za širšo večino prestopkov ter njihovo nadomeščanje z izobraževalnimi ukrepi in ukrepi za resocializacijo,
- obravnavanje izven sistema sodstva: prenos obravnave iz sodstva na socialno mediacijo, ki jo v odvisnosti od vrste prestopniškega vedenja lahko predstavljajo šolski odbori (učitelji,

učenci in starši), združenja na ravni soseske ali lokalni ravni (npr. varuh socialnih pravic), socialni delavci itd.

– deinstitutionalizacija: izogibanje zapornimi kaznim v popravnih domovih in kazenskih ustanovah.

Vloga družine

– Družina kot dejavnik in vzrok: učinek zunanjih (s strukturo povezanih) in notranjih (povezanih z delovanjem) družinskih pogojev je bistven. Premajhen nadzor s strani staršev in prestopniški vedenjski vzorci staršev samih še zlasti veljajo za obremenilne dejavnike.

– Družina v kontekstu politike preprečevanja: družina kot ustanova socializacije pomaga slediti zakonom in dosega njihovo spoštovanje.

– Družina v procesu resocializacije: glavno odskočišče za proces resocializacije je vključevanje mladostnikov v družino kot celoto preko ponovnega vzpostavljanja odnosov s starši in drugimi družinskimi člani. Da bi bili pri tem uspešni, je v tej fazi bistveno tudi, da se mladostnikom nudi finančna, socialna in psihološka podpora.

– Družina v fazi kazenskega postopka: ko je mladoletnik obsojen na zaporno kazen v instituciji, je posebej pomembno, da ostane v stiku s svojo družino, v primeru alternativnih ukrepov pa je nadzor in skrb njegovih staršev ključna. Bistveno je tudi, da starši aktivno sodelujejo v pravnih postopkih in med služenjem kazni mladostnika ter da se jih usposablja in obvešča, da bi bilo sposobni svojemu otroku nuditi ustrezno podporo.

Vloga šole

– Šola je prostor izražanja prestopniškega vedenja: nasilje v šoli je posebna oblika mladoletniškega prestopništva, ki se uporablja za izražanje nasprotij, nastalih v šolskem okolju ali tja prenesenih iz družinskega okolja ali težav, povezanih s širšo okolico.

– Šola kot osnovni vzrok: šolsko okolje je dandanes izredno zaznamovano s socialnimi razredi in večkulturnostjo. Kadar učitelji in starši ne uspejo pojasniti razlik med sošolci in gojiti strpnosti in spoštovanja do drugih, učenci ne znajo sprejeti teh pojmov in se odzovejo nasilno ter, odvisno od okoliščin, prevzamejo vlogo žrtve ali nasilnežev.

– Šola kot nosilec boja proti prestopništvu: šola in učitelji v njej bi morali posredovati na način, ki popravlja nezaželeno vedenje in vliva moč, namesto da mladoletne prestopnike označijo za nepopravljive in jih tako odrivajo na rob. Učitelji bi morali socializirati agresivnost učencev, pri tem pa poudarjati pozitivne strani agresivnih učencev. Šola je tudi primarno okolje za izvajanje inovativnih projektov za boj proti mladoletniškemu prestopništvu, kot so šolski sistemi za reševanje konfliktov z mediacijo učencev, povračilna pravica, v okviru katere se učenec oddolži za storjeno, in sodelovanje med šolami v programih proti nasilju.

– Šola kot preventivna ustanova: šole ustvarjajo podperne strukture, ki preprečujejo zaznamovanost in učencem dajejo občutek sprejetosti, hkrati pa delujejo kot "prostor dialoga" in nudijo odgovore v jasni, dostopni in odzivni obliki.

– Vpletenost družbe v boj proti nasilju v šoli: ukrepi za boj proti nasilju v šoli so tipičen primer širše vpletenosti družbe in skupne odgovornosti številnih institucij. Zanje so odgovorni in si skupaj prizadevajo učitelji, psihologi, združenja staršev in združenja učiteljev, mediatorji skupnosti in lokalnih oblasti.

Evropska razsežnost

Glavni argument proti poskusu vzpostavitve skupnih modelov in metod EU za boj proti mladoletniškemu prestopništvu je, da je takšno početje v nasprotju z različnimi določbami

nacionalnih kazenskih zakonodaj, zlasti z vidika opredelitve starosti mladoletnikov in dejanj, ki veljajo za prestopništvo.

Po drugi strani nacionalne raziskave vzrokov mladoletniškega prestopništva kažejo povečanje nekaterih izmed njegovih oblik in zmanjšanje drugih, nov pristop kazenskih sistemov, v katerih se išče alternative zapornim kaznim za mladoletnike, pa spada med tiste točke, ki odsevajo osupljivo podobnost.

Te podobnosti vodijo k dvema ugotovitvama. Prvič, konvencionalni in tradicionalni modeli kazenske obravnave so dosegli svoje meje ter niso več kos izzivom, s katerimi se trenutno soočajo države članice. Drugič, ti trenutni izzivi in metode držav članic za odzivanje nanje so si osupljivo podobni.

Ravno to je razlog, da je zdaj možno in zaželeno načrtovati izvedbene ukrepe na evropski ravni. Zlasti če upoštevamo, da možnost prostega gibanja mladih znotraj Evropske unije, razširjenost rabe interneta ter nove oblike tehnologij in komunikacije občutno povečajo pomen pojma prizorišče zločina, evropski pristop ni samo mogoč in zaželen, ampak bistven.

O najboljših nacionalnih praksah že obstaja obsežna količina tradicij in izkušenj, med njimi:

- v španskih avtonomnih pokrajinah Asturija in Rioja, program *Mediador Escolar* (šolski mediator), namenjen šolski skupnosti, ter skupno oblikovani programi socialnih služb, namenjeni izobraževanju in usposabljanju strokovnjakov ter program usposabljanja in zaposlovanja *Sogradio*;
- metode preučevanja posameznikov in področij z visokim tveganjem in uporaba elektronskega sistema snemanja na Bavarskem (seznam *PROPER*), kljub določenim pomislekom o vlogi policije in možnim kršitvam pravic mladoletnikov;
- organiziranje "dneva varnosti v šoli" v Latviji z obiski policistov in obveščanjem učencev v šolah;
- organiziranje skupnih ekskurzij učencev in mladoletnih prestopnikov, da bi ti drugi prišli v stik s prijateljskim in urejenim družbenim okoljem;
- programi rekreacije, ki jih z namenom odvratanja mladih od antisocialnega in prestopniškega vedenja razvijajo posebni odbori občin in skupnosti na Irskem (projekti *Garda Youth Diversion*);
- otroški poročevalec in prostovoljni dogovori med družinami, mladoletniki in lokalnimi oblastmi, imenovani *Acceptable Behaviour Contracts* (pogodbe o sprejemljivem vedenju) na Škotskem in
- dogovor o delitvi pristojnosti med grškim ministrstvom za zdravje in nevladnimi organizacijami in o vlogi vsakega od njih.

EU bi morala usklajevati in spodbujati reforme politik, ki ne vključujejo samo neposrednih ukrepov za boj proti mladoletniškemu prestopništvu, ampak predvsem ukrepe in pobude, namenjene doseganju uravnovešene družinske politike, socializiranja v izobraževalni politiki, učinkovitega delovanja proti revščini in socialni izključenosti, neovirano in polno socialno vključitev priseljencev in oblikovanje skupnih kulturnih načel.

"Poredni" otroci so ponavadi otroci v stiski. Na njihove obraze bi morali spet privabiti nasmeh.

POSTOPEK

Naslov	Mladoletniško prestopništvo – vloga žensk, družine in družbe
Številka postopka	2007/2011(INI)
Pristojni odbor Datum razglasitve dovoljenja na zasedanju	FEMM 18.1.2007
Odbori, zaprošeni za mnenje Datum razglasitve na zasedanju	
Odbori, ki niso dali mnenja Datum sklepa	
Okrepljeno sodelovanje Datum razglasitve na zasedanju	
Poročevalec(-ka) Datum imenovanja	Katerina Batzeli 20.12.2006
Nadomeščeni(-a) poročevalec(-ka)	
Obravnava v odboru	2.5.2007 5.6.2007
Datum sprejetja	5.6.2007
Izid končnega glasovanja	+: 15 -: 0 0: 3
Poslanci, navzoči pri končnem glasovanju	Katerina Batzeli, Edite Estrela, Věra Flasarová, Lissy Gröner, Zita Gurmai, Esther Herranz García, Livia Járóka, Astrid Lulling, Marie Panayotopoulos-Cassiotou, Christa Prets, Karin Resetarits, Teresa Riera Madurell, Eva-Britt Svensson, Anna Záborská
Namestniki, navzoči pri končnem glasovanju	Lidia Joanna Geringer de Oedenberg, Mary Honeyball, Maria Petre
Namestniki (člen 178(2)), navzoči pri končnem glasovanju	Evangelia Tzampazi
Datum predložitve	7.6.2007
Pripombe (na voljo samo v enem jeziku)	...